

A decorative border consisting of a grid of small squares, each containing a smaller square rotated 45 degrees, framing the central text.

**Концепція розвивального
предметного середовища
ДНЗ**

Розвивальне предметне середовище — це система матеріальних динамічних і змінних об'єктів діяльності дитини, що стимулюють її розвиток.

Педагогічні чинники розвивального предметного середовища *Завдання й можливості предметного середовища:*

- здійснювати виховання і навчання, орієнтуючись на конкретну особистість;
- об'єднувати дітей у групи за здібностями та інтересами;
- через різноманітні матеріали, посібники, атрибути тощо заохочувати дітей до досліджень, випробовування власних ідей;
- забезпечувати гармонійні стосунки між дитиною та навколишнім світом;
- заохочувати дітей до різних видів діяльності;
- розвивати здатність дітей здійснювати вибір;
- сприяти розвитку світосприйняття.

Складові середовища: -

- природні, соціальні та культурні компоненти;
- праці художників, проектувальників, конструкторів, майстрів-оздоблювачів (твори мистецтва, меблі, інструменти, предмети, вироби прикладного мистецтва, посібники, іграшки);
- продукти діяльності дорослих для дітей — персоналу дошкільного навчального закладу та батьків (виставки, оформлення інтер'єру, посібники тощо); вироби дітей (малюнки, аплікація, ліплення, поробки тощо).

Основні вимоги до облаштування середовища:

- усі іграшки, матеріали, атрибути, предмети-замінники об'єднуються за функціональними ознаками відповідно до різних видів предметно-ігрової діяльності дітей (рухової, образотворчої, сюжетної тощо);
- більшість дидактичних матеріалів, іграшок, картинок має використовуватися з різною метою, варіативно, тобто поліфункціонально;
- усі іграшки, незалежно від їх класифікаційної належності, групуються так, щоб вони своєю величиною відповідали одна одній, зростові дітей і стаціонарному предметному оточенню, у якому граються діти;

- поєднання знайомих для дитини компонентів середовища з новими, які забезпечують її пізнавальний розвиток;
- рівень інформативності середовища досягається урізноманітненням тематики (наприклад, від приготування ляльці їжі до її лікування);
- забезпечення динаміки й мобільності середовища, що розвиває вміння дитини активно співпрацювати з цим середовищем. Воно сприяє активності дитини й розвитку в неї свободи (можливість вільно пересуватися в межах визначеного простору).

Щоб вдало організувати розвивальне довкілля для дітей раннього віку, педагогам варто зважати на такі **основні принципи**:

- взаємодії;
- активності, самостійності й творчості;
- динамічності;
- вільного центрування;
- емоційного комфорту;
- естетичності в доборі іграшок, матеріалів та атрибутів;
- зв'язку з реальним життям;
- урахування вікових особливостей дітей;
- поступового ускладнення наповнення середовища;
- права вибору діяльності.

Принцип взаємодії полягає в тому, що здійснюючи особистісно орієнтований підхід до дітей, забезпечуватиметься і модель взаємодії між педагогом і вихованцями. Це означає, що стратегія і тактика побудови середовища визначається особливостями втілення особистісно орієнтованої моделі виховання та навчання дітей у практику повсякденної роботи. Вихователь, спілкуючись із дітьми, у своїй педагогічній діяльності керується положенням: «Не поруч, не над, а разом!» Пріоритетна мета полягає в тому, щоб сприяти формуванню гармонійної і всебічно розвиненої особистості, починаючи з дошкільного віку. Позиція педагога — забезпечення інтересів дитини, задоволення її природних нахилів і потреб, установлення позитивних стосунків

(контакту) між ними. Для цього в середовищі, що оточує дитину, створюють умови для повноцінного фізичного, інтелектуального, морального та естетичного розвитку особистості, її гуманізації.

Для реалізації цього принципу важливо забезпечити два аспекти: перший — встановити доброзичливу психологічну атмосферу (партнерське спілкування між педагогом і дітьми); другий — обладнати групові кімнати меблями різної висоти, щоб і вихователь, і дитина могли наближатися до позицій одне одного.

Принцип активності, самостійності й творчості характеризується тим, що діти, діючи в організованому розвивальному предметному середовищі, можуть задовольняти власні інтереси, виявляти певні риси характеру, емоції та почуття. Під час практичної діяльності діти вправляються у виконанні завдань різного ступеня складності, вчаться досягати бажаного результату, виявляючи при цьому наполегливість, ініціативність, вносять елементи новизни. Отже, діти активно пізнають навколишню дійсність, у них розвиваються інтелектуальні, вольові та емоційні здібності.

Принцип динамічності полягає в тому, що предметне довкілля, що оточує дитину, нестале, воно змінюється залежно від віку, індивідуальних особливостей, пори року, тем, які вивчаються. Діти спроможні вносити зміни в осередках (куточках, центрах, зонах) розвивального середовища, приносять із домівок цікаві речі, альбоми, вироби, виготовлені батьками, щоб доповнити й збагатити довкілля групової кімнати. Завдання вихователя — зберегти загальну цілісність розвивального середовища, забезпечити його багатофункціональними матеріалами, не перевантажувати дітей зайвою кількістю і розміщенням іграшок та атрибутів, сприяти їх раціональному використанню, вчасно змінювати й доповнювати облаштування.

Принцип вільного центрування передбачає створення певних осередків (куточків, центрів, зон), що залежить від вибору вихователями програми навчання і виховання дітей, площі групової кімнати, рівня розвитку вихованців тощо. Це дає змогу дітям, залежно від власних бажань та інтересів, вільно займатися водночас різними видами діяльності, не заважаючи одне одному (розглядом

ілюстрацій, іграми, вправами тощо). Вони мають змогу на власне бажання переходити від одного осередку діяльності до іншого, від спокійних занять до їх активних форм.

Принцип емоційного комфорту передбачає забезпечення розвивального предметного середовища репродукціями картин, букетами квітів, ікебанами, настінними керамічними тарілками, декоративними виробами та ін. для створення затишної домашньої атмосфери, у якій дитина відчувається психологічно врівноваженою.

Принцип естетичності в доборі іграшок, матеріалів та атрибутів полягає в тому, що педагоги мають подбати про правильність добору кольорів, форм, величини, просторового розміщення предметів у розвивальному предметному середовищі. Це сприятиме виробленню в дітей художнього смаку, естетичних почуттів і згодом бажання самим створювати прекрасне в оточенні.

Принцип зв'язку з реальним життям передбачає відповідність розвивального предметного середовища, яке оточує дошкільників, сучасності, тому суспільству, у якому вони живуть (різними видами техніки, художніми засобами та ін.), належність дітей до певного етносу, культури й побуту рідного народу. Розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах різних регіонів має певні особливості й специфічні ознаки.

Принцип урахування вікових особливостей дітей характеризується тим, що добір матеріалів і розміщення їх в осередках (куточка, центрах, зонах) розвивального середовища залежить від віку вихованців.

Принцип поступового ускладнення наповнення середовища пояснюється потребою пов'язувати внесення іграшок та ігор із вимогами програми, з тими знаннями, вміннями й навичками, яких діти набувають. Тобто середовище вміщує відомі для дитини компоненти й певну частину незнайомих, які забезпечують пізнавальний розвиток дітей. Кожну нову іграшку обов'язково обіграє вихователь, або створюється сюрпризний момент навколо неї.

Принцип права вибору діяльності полягає в тому, що діти отримують право вибору діяльності протягом перебування в дошкільному закладі. Вибір видів

діяльності, матеріалів допомагає дітям практикувати прийняття рішень зручним, безпечним, організованим **ШЛЯХОМ**. Вони вчаться нести відповідальність за свій вибір та **розуміють** наслідки своїх дій. Діти також усвідомлюють, що груповий вид діяльності не завжди може збігатися з їхнім індивідуальним вибором.

Пріоритетними умовами організації розвивального предметного середовища є:

- забезпечення повноцінного всебічного розвитку дітей;
- реалізація програмового змісту навчально-виховної роботи;
- опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між педагогом і дітьми;
- урахування інтересів дитини, задоволення її природних нахилів і потреб;
- наповнення новизною розвивального характеру середовища, забезпечення складових елементів та їх варіативність.

Отже, **розвивальне предметне середовище** — динамічний і мінливий простір, наповнений взаємодійними іграшками, атрибутами, матеріалами, предметами-замінниками, об'єктами, що забезпечують діяльність, спрямовану на розвиток кожної дитини.

Розвивальне предметне середовище дошкільного закладу має забезпечувати свободу й активність дитини, максимально задовольняти інтереси, мати інтенсивно розвивальний характер. Матеріали з різних осередків **МОЖУТЬ** передаватися від одного до іншого. Вихователі змінюють матеріали в них протягом усього року, щоб вони відповідали інтересам і рівню розвитку дітей. Додаткові види діяльності **МОЖУТЬ** мінятися місцями в груповій кімнаті або додаватися, якщо є наявний простір. Педагоги **СТВОРЮЮТЬ** розвивальне предметне середовище, задовольняючи допитливість дітей, та спостерігають за ними таким чином, щоб можна було адаптувати види діяльності в осередках до їх потреб, що змінюються. Отже, організоване педагогічно доцільне середовище забезпечує сприятливі умови для формування потреб та інтересів дітей, реально надаючи їм право власного вибору діяльності, створює можливість для вираження зростаючої самостійності й активності дитини. Плануються види діяльності для виконання дітьми різних дій і завдань. Розвиваються пізнавальні

психічні процеси і ЯКОСТІ дітей на основі діяльності з додаванням різних матеріалів. Розширюється їхня пізнавальна сфера під час виконання пропозицій дослідити нові предмети, зайнятись пошуковою діяльністю, поспостерігати. Завдяки інформативності середовища задовольняються потреби дітей у новизні. Комплексність предметного оточення створює чіткі «стежки», які ведуть з одного осередку діяльності до іншого. Динамічність і мобільність оснащення розвивального середовища забезпечує зміну та адаптацію матеріалів відповідно до інтересів і бажань дітей.